

Var olmak nimetlerin en büyüğüdür. Bizi O yarattı. Yaratılış gayemizi de bizzat O belirledi. Cin ve insanları ancak Bana kulluk/ibâdet etsinler diye yarattım¹ buyurdu. Yine O, bizleri O'ndan alıkoyacak şeyler konusunda uyardı: Ey îmân edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allâh'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır.² Mallar ve evlatlar, imtihan aracıdır. Emanet olarak insanoğluna sunulmuş nimetlerdir. Bunlar, Allah'a yaklaşmaya vesile olmalıdır. Allah'tan uzaklaştıran mal ve evlatlar fitne ve vebaldir. Müslüman, kendisini Allah'tan uzaklaştıran, O'na karşı gelmeye sevk eden mal ve evlatlardan uzak durmalı; Allâh'a yaklaştıran, O'nun emirlerini yerine getirmeye yardımcı olan mal evlatlara talip olmalıdır.

Malın, sahibini Allâh'a yaklaşmaya vesile olabilmesi için, malın emanet olduğunu bilmek ve onu asıl sahibinin ölçüleri doğrultusunda kazanıp harcamak gerekir. Kişi, sahip olduğu malın asıl sahibini unutursa, malı kazanma ve harcama konusunda İlahî ölçüleri ciddiye almazsa, o mal dünyâda onu hak yoldan alıkoyar, âhirette de boynuna dolanan bir ateş parçası olur. Müslüman, helâlden kazanmak için çabalar. Allah yolunda infak edebilmek için mal sahibi olur. Ama cimrilik ve ihtiras için mal sahibi olmaz. Bu sebeple bir sonraki âyette infak üzerinde durulmuştur. Çocukların, sahiplerini Allâh'a yaklaşmaya vesile olması için de onların Allah sevgisi ve inancı ile yetiştirilmeleri gerekir. Anne babasını günaha sevk eden çocuk, onlar için hüsrân sebebidir. Mü'min anne babalar, helâl rızık ve İlahî terbiye ile yetiştirdikleri çocukları sayesinde dünyâda huzurlu bir hayat yaşarlar, cennette de onlarla beraber mutlulukları paylaşırlar. İslamî ölçülerle yetişmeyen çocuklar, dünyâda anne babalarını günah ve strese mahkûm ettikleri gibi, âhirette de onlardan kaçan ve onları cehenneme sürükleyen kimseler olacaktır. Helâl mal, sahibine ibâdet işlemesine vesile olan maldır. Salih evlat da anne babasına Rabbini hatırlatan, Rabbine karşı kulluk görevlerini yerine getirmesine katkı sağlayandır. Malı ve evladı ile uğraşırken Yüce Allâh'a karşı sorumluluklarını ihmal edenler için bu, büyük pişmanlık sebebi olacaktır. Yüce Allah, Allâh'ın evleri mescidlerle irtibatlı yaşayan gözde kullarını tanıtırken şöyle buyurur: Onlar, ne ticaret ne de alış-verişin kendilerini Allâh'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır. Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar.³

Kur'ân pek çok âyetinde zikrullah üzerinde durur. Zikrullah, sürekli Yüce Allâh'ı hatırlamak,

O'nunla irtibatlı olmak, O'nunla olmak, O'nu unutmadan O'nun ölçülerine uygun yaşamaktır. Zikrullah, aynı zamanda Yüce Allâh'ın kelamının adıdır. Kur'ân, bizi O'nunla olmaya, O'nun yolunda olmaya götüren rehberdir. Yüce Yaratıcı, yarattığı insanı başıboş bırakmadı, onunla ilgilendi, onun yaratılış gayesi doğrultusunda yaşaması için peygamberler gönderdi, kitaplar indirdi. İnsanın, yaratılış gayesinden kopabileceği zaaf noktalarına dikkat çekti ve onları uyardı.

Bizi O'ndan Alıkoyanlar!

Kur'ân'a göre şunlar, insanı O'ndan alıkoyan şeylerdir:

1. Mallar, alış veriş, ticaret. Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlar ve develere, ekinlere karşı aşırı sevgi beslemek insanlara güzel gösterilmiştir. Bunlar dünya hayatının nimetleridir, oysa gidilecek yerin güzeli Allah katındadır.⁴

2. Evlat, dost ve akrabalar. Ey îmân edenler! Eğer küfrü îmâna tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi (bile) veli edinmeyin. Sizden kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerin kendileridir.⁵

3. Uzun emel. Bırak onları yesinler, zevk alsınlar; emel onları avundursun; ilerde öğrenecekler.⁶

4. Çoklukla övünme. Çoklukla övünme sizi alıkoydu. Kabirleri ziyaret edene kadar bu böyle devam etti.⁷

5. Dünyâ hayatı. Dünyâ hayatı/aşağılık hayat sadece oyun ve oyalanmadır.8

Bu sayılanlar bütünüyle bizi Yüce Allah'tan alıkoyan şeyler değildir. Şöyle ki mallar, Allah yolunda harcanırsa cenneti ve rızayı satın alma aracı olabilir. Evlât-ıyal, O'nun yolunda olursa, pekâlâ kişiye dini yaşamada yardımcı olabilir. Yarına dönük ümit ve emeller, hayırlı işler için olursa, makbul ve muteber olur. Dünyâ hayatı da âhiret yurdunu kazanmak için kullanılırsa oyun ve eğlence olmaktan kurtarılabilir. Nitekim Peygamberlerin ve sâlihlerin dünyâ hayatı, izzetli bir hayattır, asla oyun ve eğlence değildir. Onların sahip oldukları da hep O'nun yolunda olmuş ve onlara rızayı ve âhiret yurdunu kazandırmıştır. İslâm, akrabalık bağlarına riâyeti ısrarla emreden bir dindir. Ancak akrabalık bağları, dini yaşamanın bağı olmamalıdır. Din bağı, kan bağının önündedir.

Dinin temel ölçüleriyle çatışan emirlerin kaynağı kim olursa olsun, onlara uyulmaz. Anne baba, yakın akraba da ancak dine aykırı şeyler emretmedikleri sürece onlara uyulur. Zira, Hâlik'a isyan konusunda, hiçbir mahluka itâat edilmez. Allah ve Peygamberine itâat, kayıtsız ve şartsız olup mutlaktır. Allah ve Peygamberi dışındakilere itâat ise, kayıtlıdır. Anne baba, akraba, karı koca, yönetici, evlat, dost arkadaş ve benzerlerine ancak onlar, Allah ve Rasûlü'ne itâat ettikleri sürece itâat edilir. Aksi takdirde onlara uyulmaz. Akraba ilişkilerine riâyet edilmesini emreden de Yüce Allah'tır, şer ve kötülük konusunda onlara uyulmamasını isteyen de Yüce Allah'tır. Hiç kimse Allah'tan daha merhametli değildir ve hiç kimse O'nun gibi hikmetleri bilemez. Yüce Allâh'ın bizler için belirlediği bu ölçülere uyulmazsa, insan kayabilir, sapabilir, yanlış yapabilir. Nitekim tarih boyunca nice anne baba evladının, nice evlat anne babasının, nice kardeş öz kardeşinin, nice dost ve arkadaş can dostunun yoldan çıkmasına, günah çukurlarına düşmesine neden olabilmektedir.

Nitekim bu yanlışlarından dolayı kıyamet günü kişi kardeşinden, ana babasından, eşinden dostundan ve evladından kaçmak isteyecektir.⁹ O yüzden biz, kıyamette bizden kaçacak olanları değil, bize koşup kucak açacak olanları dost edinmeliyiz. Gerçek dost ve yakın, doğru yolda bize yardımcı olanlardır. Bizi hak yoldan alıkoyanlar yakın ve dostlarımız olamaz. İmân etmeyen akrabalarla insanî ilişkilerimizi sürdürebiliriz/sürdüremeliyiz de. Bu ilişkilerimizde onların hidayet ve ıslahı için de gayret etmeliyiz. Nitekim ayete evladını şirk koşturmayı zorlayan ana babaya uyulmaması emredilirken, onlarla iyi geçinilmesi de özellikle tavsiye edilmiştir. Ancak bu ilişkilerde onların şirk, küfür ve isyanlarında onlara ortak olmamaya ve bu konuda onlardan etkilenmemeye özen göstermeliyiz. Onlarla olan insanî ilişkilerimiz sınırlı olmalı, mü'minler arasındaki dostluk boyutuna varmamalıdır.

Ölene Kadar Çoklukla Övünme Yarışı!

Bunca uyarılara rağmen insanları, dünyâ ve içindekiler O'ndan alıkoydu. Çoklukla övünme sizi alıkoydu. Kabirleri ziyaret edene kadar bu böyle devam etti.¹⁰ Âyet, 'Ta ki ölüm gelip çattı ve mezarlara kondunuz' şeklinde anlaşıldığı gibi; 'Çoklukla övünmeyi o dereceye vardırırdınız ki, sonunda mezarlara varıp orada yatanlarla övünmeye başladınız' şeklinde de anlaşılmıştır.

Çokluk ve çoklukla övünme, sizi boş şeyler meşgul etti, oyaladı; lüzumlu işlerden, zikirden, fikirden, şükürden, ibâdet ve tâatten alıkoydu. Evet, insan, hep çokluğa düşkün ve meraklı olup hep onun peşinde koşar. Çoklukla yarışır. Oysa çokluk gurur ve iddiası, çokluk yarışı âhirette işe yaramayacaktır. Sahip olunan çokluğun, hesabı da çok zor olacaktır. İnsana yakışan, hayırda yarışmak, hayırlı işlerde koşturmaktır. Ne var ki çokluk ve çoklukla övünme, bir insanî zaaf olarak onu hep meşgul etmiş ve onu pek çok hayırlı işten alıkoymuştur. Bu övünme, ölene kadar sürmüş yahut kabirlerde de devam etmiştir. Öteden beri insanlar çok şatafatlı kabirler bina etmişler ve orada yatan ulularıyla övünmüşler, onların yaptıklarıyla övünüp onlardan kendilerine pay çıkarmaya çalışmışlardır. Ben falanın oğluyum, filanın torunuyum, benim soyum şöyleydi, dedem böyleydi ve benzeri cümleler. Oysa herkes kendi hayatını yaşamış ve ne yapmışsa hep kendisi için yapmıştır. İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını görecektir. "İnsan, 'Yığın yığın mal tüketmişimdir' diyor. O, kimsenin kendisini görmediğini mi

zannediyor?”¹¹ “Fakat kitabı kendisine solundan verilen kimse: ‘Kitabım keşke bana verilmeseydi; keşke hesabımın ne olduğunu bilmeseydim; bu iş keşke son bulmuş olsaydı; malım bana fayda vermedi; gücüm de kalmadı’ der.”¹² İnsandaki mal tutkusunu Peygamberimiz şöyle anlatır: “İnsanoğlu, ‘malım, malım’ diye övünür. Oysa senin malından sana kalan, hayırlı işlerde harcadığın, yiyip tükettiğin ve giyip eskittiğindir ancak. Bunun dışındakiler ise, başkalarına kalacaktır.”¹³

Yüce Allah, dünyâ sevgisinin ve dünyalıkların debdebe ve tantanasının insanları meşgul ettiğini ve onları âhireti düşünmekten, ona hazırlanmaktan alıkoyduğunu bildiriyor. Dünyalıklar sizi o kadar meşgul etti ki, sonunda ölüm gelip çattı ve sizler kabirlere konuldunuz yahut dünyâda sahip olduklarınızla övünme konusunda hırsınızı alamayıp kabirlere gittiniz ve orada yatan akrabalarınız, soyunuz sopunuzla övünmeye başladınız. Oysa kabirler, ölümden ibret almak, ölümü düşünmek ve orada yatanlara dua etmek için ziyaret edilmeliydi. Kabirde dünyalıklardan bahsedilmemeliydi. Hâlbuki siz o dünyalıklara sahip olurken onlarla meşgul oldunuz, onlardan yararlanırken onlarla meşgul oldunuz, bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de onlarla övünerek kendinizden geçiyor ve asıl yapacağınız şeyleri yapmıyorsunuz. Oysa sizin yapacağınız işler, size ayrılmış vakitlerden çok fazladır. Siz bu boş ve anlamsız şeylerle uğraşmayı, onlarla avunmayı bırakın da, asıl yapacağınız şeylere bakın. Kulluk görevinizi layıkıyla yerine getirip kendinizi âhirete hazırlayın. Bunun için de önceliklerinizi tespit edin ve hayatınızı ona göre programlayın.

Dipnot:

1-51 Zâriyat 56. 2-63 Münafikûn 9. 3-24 Nûr 37. 4-3 Âlulmran 14. 5-9 Tevbe 23. 6-15 Hıcr 3. 7-102 Tekâsür 1-2. 8-6 Enâm 32, 29 Ankebût 64, 47 Muhammed 36,57 Hadîd 20. 9-Bkz. 80 Abese 34-36. 10-102 Tekâsür 1-2. 11-90 Beled 6-7. 12-69 Hakka 25-29. 13-Müslim, Zühd, 3, 4; Tirmizî, Zühd 31; Nesâî, Vas'yâ 1; Ahmed, II, 368.